2021-1-FI01-KA220-ADU-000026027

TUTKIMUSTULOKSET

- Kyselyraportti: aikuisoppijat
- Aikuisopettajien ja -ohjaajien puolistrukturoitujen haastattelujen tulokset
- Kyselyraportti: aikuisopettajat ja -ohjaajat

Euroopan unionin osarahoittama

Euroopan unionin rahoittama. Esitetyt näkemykset ja mielipiteet ovat ainoastaan tämän tekstin laatijoiden näkemyksiä eivätkä välttämättä vastaa Euroopan unionin tai Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanovirasto (EACEA) kantaa. Euroopan unioni ja EACEA eivät ole vastuussa niistä.

Kumppanijärjestöt:

TYÖVÄEN AKATEMIA

DEINDE SP. Z O.O

LJUDSKA UNIVERZA CELJE

EDUCATION IN PROGRESS

KYSELYRAPORTTI: AIKUISOPPIJAT

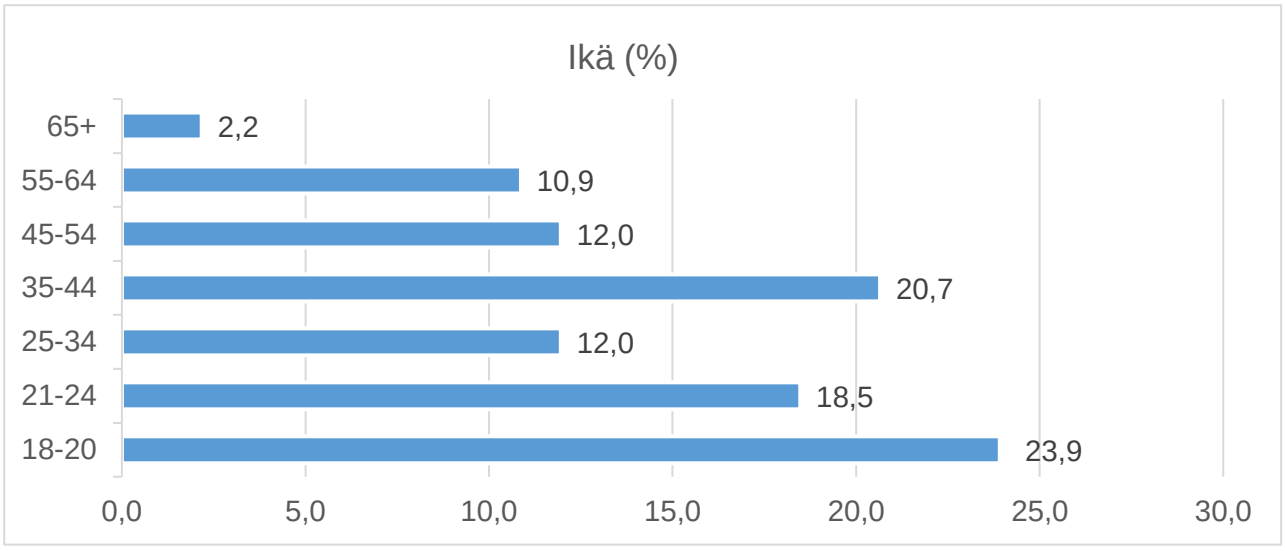
Käsikirjan kehittäminen alkoi tutkimusvaiheella, jossa projektiin osallistuneet organisaatiot toteuttivat opinto-ohjausta käsittelevän kyselyn. Kyselyn kohderyhmänä olivat aikuisoppijat jokaisesta projektiin osallistuvasta organisaatiosta (vähintään 20 jokaisesta organisaatiosta, eli yhteensä vähintään 80 aikuisoppijaa).

Kyselyn lähestymistapa oli kvantitatiivinen, ja sen tarkoituksena oli kerätä tietoa aikuisoppijoiden ohjaustarpeista sekä odotuksista opinto-ohjauksen suhteen. Yleisten ohjausta käsittelevien aiheiden lisäksi kyselyyn kuului kysymyksiä, jotka käsittelivät tarkemmin projektin teoreettista taustaa sekä toivopohjaisen opinto-ohjauksen käsitettä.

TAUSTATIEDOT

Kyselyyn vastasi yhteensä 92 aikuisoppijaa.

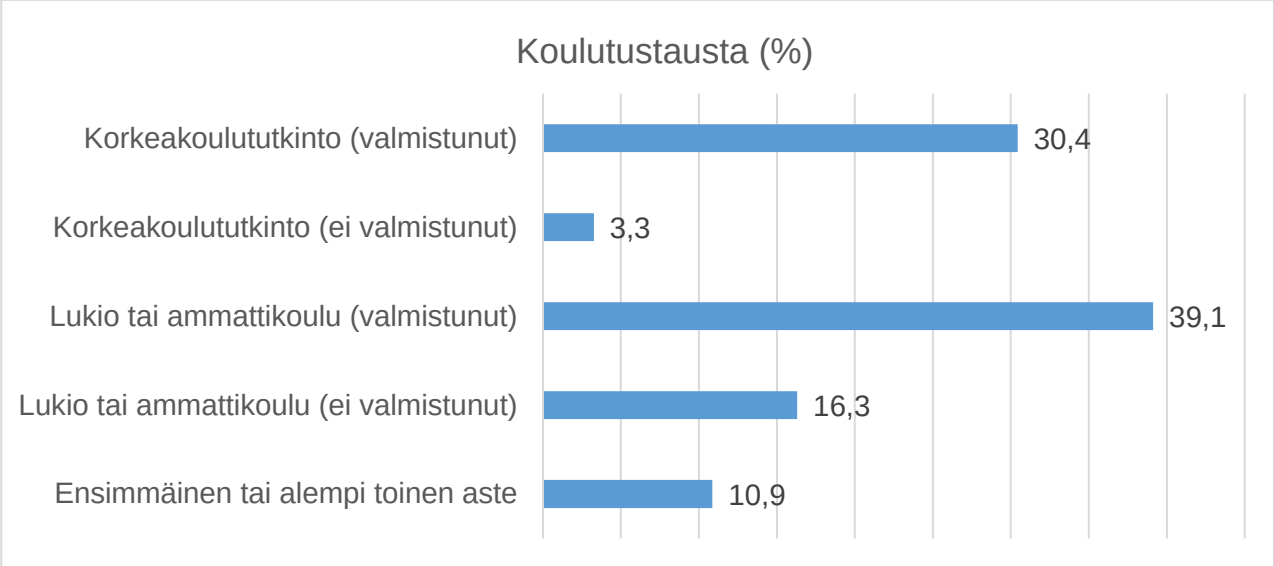
Vaikka suurin ikäluokka vastaajien keskuudessa oli 18-20-vuotiaat, myös muun ikäisiltä oppijoilta saatiin paljon vastauksia. Yksi viidesosa vastaajista oli 35-44-vuotiaita, ja yksi viidesosa 45-64-vuotiaita.

Nuorimmista vastaajista suurin osa opiskeli Työväen Akatemiassa tai Ljudska univerza Celjessä. Sen sijaan yli 54-vuotiaista vastaajista kaikki opiskelivat Deinde Sp. z o.o:ssa. Deinden vastaajista lähes puolet olikin 55-64 vuotiaita.

Suurin osa kyselyyn vastanneista oli naisia (lähes 75%). Noin yksi neljästä oli miehiä.

Suuri osa vastaajista oli valmistunut joko lukiosta tai ammattikoulusta (39%). 30% prosenttia oli valmistunut yliopistosta. Noin yksi kymmenestä oppijasta taas mainitsi opiskelutaustakseen ensimmäisen asteen koulutuksen. Eniten yliopistosta valmistuneita oppijoita oli Ljduska univerza Celjessä (41%) ja Education In Progressissa (40%). Tätä vastoin Työväen Akatemian oppijoista vain alle 10% oli korkeakoulututkinto. Työväen Akatemian vastaajista valtaosa (lähes 80%) oli valmistunut joko lukiosta tai ammattikoulusta.

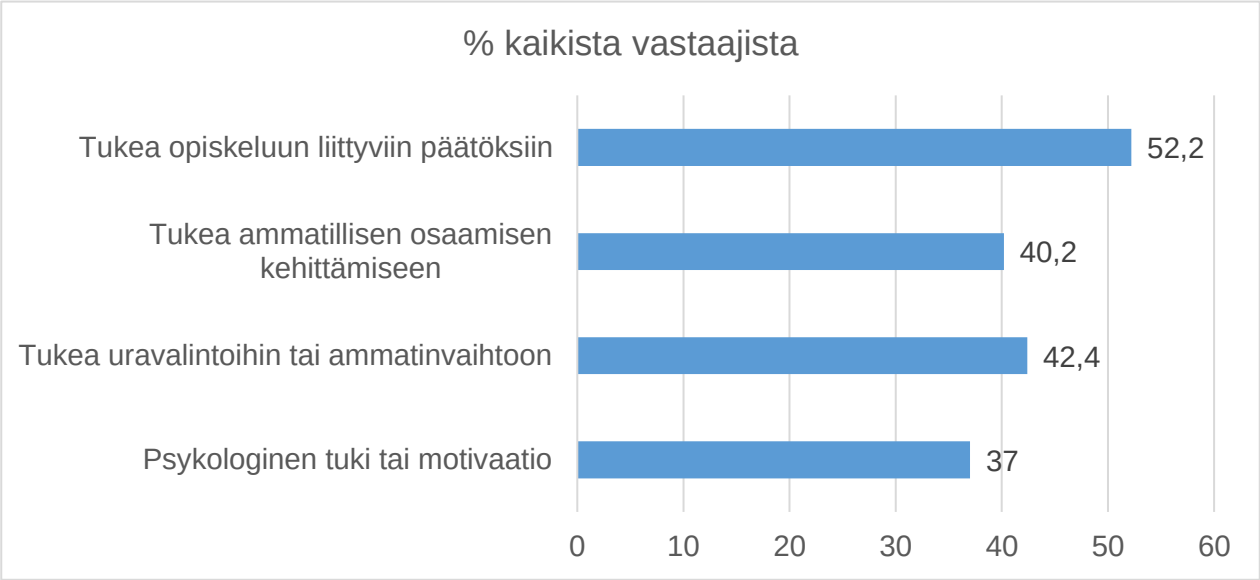
Monilla kyselyyn vastanneista ei ollut pitkää työkokemusta. Vastaajista lähes 40% oli työskennellyt vain 1-5 vuoden ajan, ja 15% ei ollut lankaan työkokemusta. Toisaalta yksi viidestä vastaajasta oli työskennellyt 6-15 vuoden ajan, ja 17% oli 16-25 vuotta työkokemusta.

Työväen Akatemian oppijoista suurin osa (noin 75%) oli jo työskennellyt 1-5 vuotta, vaikka valtaosa heistä oli nuoria aikuisia. Sen sijaan Ljduska univerza Celjen oppijoista 40% ei vielä ollut työkokemusta. Toisaalta Deinde Sp. z o.o.:n vastaajista kaikilla oli jo työkokemusta, ja puolet heistä oli työskennellyt 16-35 vuoden ajan.

Tavallisimmin vastaajat olivat työskennelleet opetusalalla (17%) tai hallinnollisella alalla (11%). Muita yleisiä aloja olivat myyntityö, fyysinen- tai rakennustyö sekä taiteellinen- tai vapaa-ajan toimintaan liittyvä työ (kaikki n. 8%).

YLEISIÄ NÄKEMYKSIÄ OPINTO-OHJAUKSESTA

Vastaajilta kysyttiin, minkälaista apua tai tukea he odottivat saavansa opinto-ohjauksessa. Tavallisimmin vastaajat odottivat saavansa ohjausta opintoihin liittyvissä päätöksissä (52%). Toisaalta noin 40% odotti saavansa ohjausta työuraan liittyvissä päätöksissä, ja lähes sama osuus vastaajista odotti saavansa apua omien ammatillisten taitojensa kehittämisessä. Lopuksi yli kolmasosa odotti saavansa opinto-ohjauksen yhteydessä psykologista tai motivaatioon liittyvää tukea.

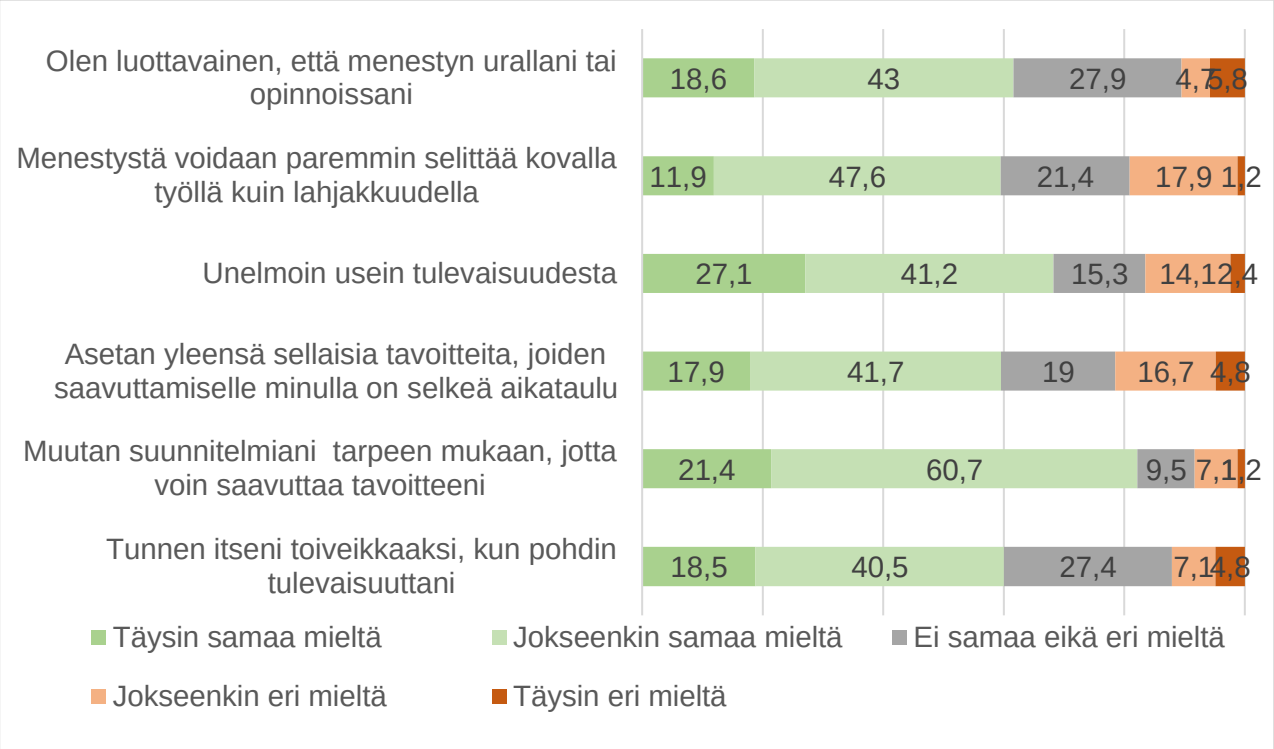
Järjestöjen välillä oli selviä eroja, kun tarkasteltiin aikuisoppijoiden odotuksia ohjauksen suhteen. Työväen Akatemian oppijoista lähes 80% kertoi odottavansa ohjausta opintoihin liittyvissä päätöksissä, kun taas alle 40% vastasi, että odotti saavansa ohjausta omien ammatillisten taitojensa kehittämistä varten. Tätä vastoin noin 60% Deinde Sp. Z o.o:n oppijoista vastasi odottavansa tukea ammatillisten taitojen kehittämiseen. Education In Progressin vastaajat odottivat tavallisimman tukea uraan liittyvissä päätöksissä (noin 55%). Toisaalta moni heistä odotti saavansa tukea myös opintoihin liittyen (vähän alle 50%). In Progressin ja Ljduska univerza Celjen vastaajista vain alle 30% odotti saavansa psykologista tai motivaatioon liittyvää tukea ohjauksessa, kun taas Työväen Akatemian ja Deinden oppijoista osuus oli yli 40%. Ljduska univerza Celjen vastaukset jakautuivat melko tasaisesti opiskelupäätösten (noin 40%) ja ammatillisten taitojen kehittämisen välillä (vähän yli 35%).

Suurin osa vastaajista piti kokemuksiaan opinto-ohjauksesta positiivisina tai erittäin positiivisina (n. 55%). Toisaalta monella ei vielä ollut lainkaan kokemusta opinto-

ohjauksesta (32%). Noin yksi kymmenestä antoi erikseen kehuja saamastaan opinto-ohjauksesta, ja jotkut vastaajista ilmoittivat suoraan, että heidän saamansa ohjaus oli auttanut heitä oman urapolun löytämisessä. Toisaalta noin 7% vastaajista ilmaisi selkeästi negatiivisen mielipiteen saamastaan ohjauksesta.

TOIVOPOHJAINEN OPINTO-OHJAUS

Reaching the Stars -projektin teoreettisen viitekehyksen mukaisesti oppijoita pyydettiin pohtimaan omia taitojaan sekä kertomaan, olivatko he samaa vai eri mieltä toivopohjaiseen opinto-ohjaukseen liittyvien väittämien kanssa. Väittämä, jonka kanssa oppijat olivat tavallisimman samaa mieltä, oli: ”muutan suunnitelmiani tarpeen mukaan, jotta voin saavuttaa tavoitteeni”. 80% oli tämän väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Samoin monet oppijoista (vähän alle 70%) oli joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä, kun heitä pyydettiin antamaan mielipiteensä väittämästä: ”unelmoin usein tulevaisuudesta”.

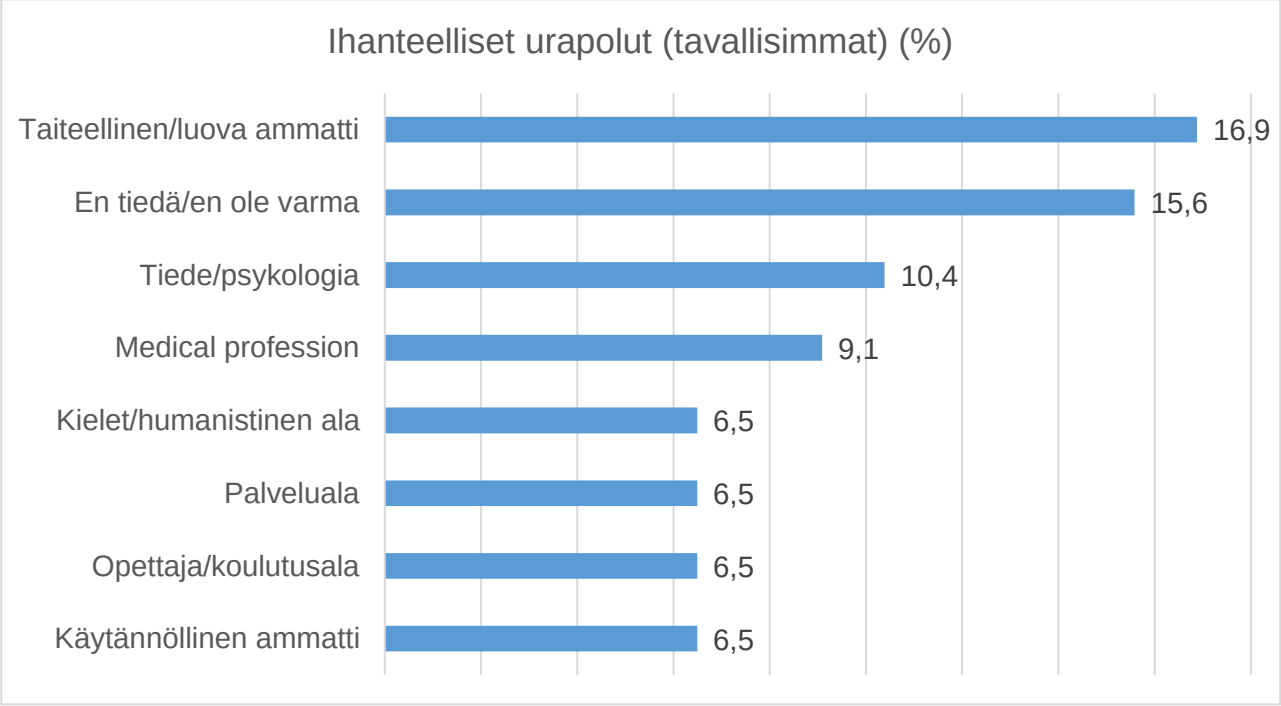
Väittämä, jonka kanssa oppijat olivat tavallisimmin eri mieltä, oli: ”asetan yleensä sellaisia tavoitteita, joiden saavuttamiselle minulla on selkeä aikataulu” (noin yksi viidestä oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä). Oppijoiden näkemykset jakautuivat jossain määrin myös koskien kysymystä siitä, voiko menestystä selittää ennemmin kovan

työn vaiko lahjakkuuden avulla. Vaikka yli puolet oli joko täysin toi jokseenkin samaa mieltä siitä, että menestystä voi selittää paremmin kovan työn avulla, noin yksi viidestä oli väittämän kanssa joko täysin tai jokseenkin eri mieltä.

Oppijoilla oli vähiten selkeä näkemys väittämistä: ”olen luottavainen, että menestyn urallani tai opinnoissani”, ja ”tunnen itseni toiveikkaaksi, kun pohdin tulevaisuuttani”. Yli neljännes vastaajista ilmoitti, että ei ole näiden väittämien kanssa samaa eikä eri mieltä. Toisaalta monet olivat väittämien kanssa samaa mieltä: 60% vastaajista oli väittämien kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

AVOIMET KYSYMYKSET

Oppijoilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, mitä he pitivät ihanteellisena urapolkunaan. Tavallisimmin oppijat mainitsivat vastauksissaan taiteellisen tai luovan ammatin (17%). Toisaalta monet oppijat kertoivat, etteivät he vielä tienneet tai olleet varmoja itselleen sopivimmasta urapolusta (16%).

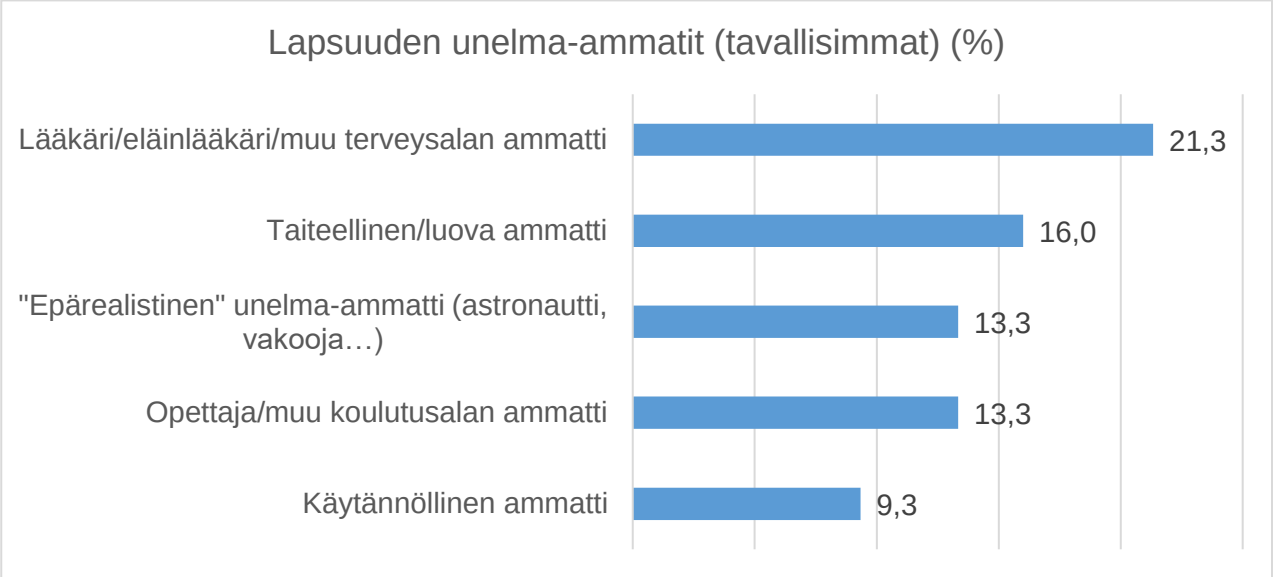

Ihanteellisten urapolkujen lisäksi oppijoilta kysyttiin, mistä ammatista he olivat unelmoineet lapsena. Unelma-ammatit näyttivät monissa tapauksissa vastaavan läheisesti oppijoiden nykyisiä ajatuksia ihanteellisesta urapolusta. 16% vastaajista mainitsi lapsuuden unelma-ammatikseen jonkin taiteellisen tai luovan ammatin, kun taas peräti 17% piti vieläkin

tällaista ammattia ihanteellisena polkunaan. Kun monet vastaajista olivat lapsena unelmoineet lääkärin, eläinlääkärin tai muusta vastaavasta ammatista (21%), noin yksi kymmenestä piti yhä lääkärin tai muuta vastaavaa ammattia ihanteellisena polkunaan. Samoin monien oppijoiden lapsuuden unelma-ammatti oli opettaja tai jokin muu koulutusalan ammatti (13%), ja 7% piti yhä koulutusalaa ihanteellisena urapolkunaan.

Yllä mainittujen, ’realististen’ urapolkujen lisäksi monilla oppijoilla oli ollut lapsuudessaan ’epärealistisempi’ unelma-ammatti, kuten astronautti, vakooja tai muu vastaava (13%). Kuten oli odotettavissa, nämä ammatit eivät nousseet esiin kysyttäessä oppijoiden nykyisistä ihanteellisista urapoluista.

Sen sijaan tieteelliset alat, kuten psykologia, olivat nousseet tavallisiksi ihanteellisiksi urapoluiksi (n. 10%).

Lopuksi oppijoilta kysyttiin, mitä he näkivät itsensä tekemässä viiden vuoden päästä. Tavallisimmin oppijat näkivät olevansa työelämässä (24%), vaikkakaan vastaajat eivät ilmaisseet tarkemmin, missä ammatissa. Loput vastauksista jakautuivat hyvin tasaisesti: noin 13% näki itsensä opiskelemassa (tarkentamatta alaa), kun taas 12% näki itsensä valmistuneena. Lisäksi 12% näki, että olisi eläkkeellä. 12% vastaajista ei osannut sanoa, missä tilanteessa olisi viiden vuoden päästä. Toisaalta sama osuus oppijoista (12%) uskoi, että olisi viiden vuoden sisällä saavuttanut jonkin tärkeän, henkilökohtaisen tavoitteen.

LOPPUPÄÄTELMÄT

Kyselyyn vastasi monimuotoinen ryhmä oppijoita, johon kuului vastaajia eri ikäryhmistä ja eri koulutus- sekä ammatillisista taustoista. Tämä näkyi esimerkiksi vastaajien vaihtelevissa ohjaustarpeissa: siinä missä osan oppijoista ensisijaisena tavoitteena oli löytää oma opintosuunta, osa oli keskittynyt löytämään uuden ammatin tai kehittämään omaa ammatillista osaamistaan. Mitä tuli oppijoiden tarpeisiin ja odotuksiin opinto-ohjauksen suhteen, vastaukset vaihtelivat selkeästi sen mukaan, missä oppilaitoksessa oppijat opiskelivat. Esimerkiksi Työväen Akatemian opiskelijat odottivat tavallisesti ohjausta omien opiskelupäätöstensä tueksi, kun taas Deinde Sp. z o.o:n opiskelijoista suurin osa odotti suoremmin työelämään liittyvää ohjausta.

Kaiken kaikkiaan vastauksista ilmeni, että oppijoiden kokemukset opinto-ohjauksen suhteen olivat tähän mennessä olleet pitkälti positiivisia. Toisaalta vastaukset kuvastivat myös jatkuvaa tarvetta kehittää opinto-ohjausta. Kyselyyn vastanneista noin kolmasosalla ei vielä ollut lainkaan kokemusta opinto-ohjauksesta, ja vaikka noin puolet kaikista vastaajista korosti, että heidän kokemuksensa olivat olleet positiivisia tai erittäin positiivisia, vastaukset kuvastivat kokonaisuudessaan myös sitä, että ohjauksesta tulisi pyrkiä tekemään helpommin lähestyttävää oppijoille.

Lisäksi osa vastaajista ilmaisi epävarmuutta joidenkin toivopohjaisten taitojensa suhteen. Näitä olivat kyky asettaa tavoitteita, joiden saavuttamiselle on selkeä aikataulu, itsevarmuus uran tai opintojen suhteen, sekä toiveikkuus oman tulevaisuuden suhteen. Vaikka yli puolet kyselyyn vastanneista aikuisoppijoista koki nämä taidot vahvoiksi, merkittävä osa oli epävarmoja siitä, kuinka vahvoiksi he ne kokivat. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että kyselyvastaukset eivät viitanneet selkeisiin puutteisiin nykyisissä opinto-ohjauksen käytännöissä aikuisoppijoiden näkökulmasta. Toisaalta vastaukset viittasivat siihen, että opinto-ohjauksen tulisi keskittyä aiempaa enemmän toivopohjaisten taitojen kehittämiseen, sekä siihen, miten ohjaus voisi paremmin tavoittaa oppijoita, joilla ei ole ollut aiempaa kokemusta siitä.

AIKUISOPETTAJIEN JA -OHJAAJIEN PUOLISTRUKTUROITUJEN HAASTATTELUJEN TULOKSET

Ensimmäisen projektituotoksen tutkimusvaiheen toisessa vaiheessa projektiin osallistuneet organisaatiot toteuttivat puolistrukturoituja haastatteluja aikuisopettajien ja -ohjaajien kanssa. Vaiheen tarkoituksena oli kerätä tarkempaa tietoa nykyisistä ohjauskäytännöistä eri organisaatioissa. Jokainen organisaatio haastatteli viittä opettajaa ja ohjaajaa (yhteensä 20).

Haastattelukysymykset oli jaoteltu kolmeen kategoriaan: yleisiin kysymyksiin koskien ohjaustarpeita ja ohjauksen päämääriä, kysymyksiin koskien Reaching the Starsin teoreettista taustaa sekä kysymyksiin koskien projektissa suunnitteilla olevia tuotoksia.

YLEISET NÄKEMYKSET OPINTO-OHJAUKSESTA

Haastateltavilta kysyttiin, mitä he pitivät opinto-ohjauksen ensisijaisena tavoitteena. Opettajien ja ohjaajien keskuudesta erottui kaksi selkeää ryhmää: toiset kokivat, että ohjauksen ensisijaisena tavoitteena on tarjota oppijalle riittävästi tietoa, jotta tämä voi tehdä omat ura- tai opiskelupäätöksensä, kun taas toiset käsittivät ohjauksen huomattavasti henkilökohtaisempana käytäntönä, jonka tarkoituksena on auttaa oppijoita pohtimaan, mistä he ovat kiinnostuneita, ja mitä tarpeita ja taitoja heillä on.

Kaikki Työväen Akatemiassa haastatelluista opettajista ja ohjaajista korostivat opinto-ohjauksen roolia siinä, että oppijalle kehittyy ajatus siitä, mitä tämä haluaa tehdä myöhemmin elämässä. Toisaalta Työväen Akatemian opettajien ja ohjaajien vastaukset jakautuivat niiden välille, jotka pitivät opinto-ohjauksen ensisijaisena tavoitteena tiedon jakamista, sekä niiden, jotka pitivät sen tärkeimpänä tavoitteena oppijan ajatusten käsittelyä henkilökohtaisella tasolla. Suurimman osan Deinde Sp. z o.o:n ja Ljudska univerza Celjen haastateltavista pitivät ohjauksen ensisijaisena tavoitteena tiedon jakamista, kun taas Education In Progressin haastattelemat opettajat ja opinto-ohjaajat korostivat ohjauksen henkilökohtaisempaa roolia.

Lisäksi osa Työväen Akatemian haastattelemista opettajista ja ohjaajista nosti esiin sen, että tapauksissa, joissa oppijalla on jo selkeä käsitys omista tulevaisuuden tavoitteistaan, ohjaajan tulisi keskittyä auttamaan oppijaa tämän tavoitteiden saavuttamisessa, sen sijaan, että ohjaaja pyrkisi väkisin laajentamaan oppijan ajatuksia tulevaisuudesta. Toisien sanoen monien opinto-ohjaajien mielestä yhtä tärkeää kuin se, että oppijat löytävät uusia uramahdollisuuksia, on se, että ohjaus selkeyttää tavoitteita, joita oppijat ovat jo muodostaneet.

Kun opettajilta ja ohjaajilta kysyttiin, mitä käytäntöjä he yleensä hyödyntävät opinto-ohjauksessa, kaikkien eri organisaatioiden haastateltavat ilmaisivat suosivansa kasvokkaista, keskustelevaa ohjausta. Muitakin käytäntöjä tuotiin esiin. Ljudska univerza Celjen haastateltavat olivat luoneet henkilökohtaisia opintosuunnitelmia oppijoilleen sekä hyödyntäneet ryhmäohjausta ja erilaisia kyselyitä selvittääkseen oppijoiden osaamista. Deine Sp. z o.o:n haastateltavat nostivat esiin vapaamuotoisempien keskustelujen ja pohdinnan lisäksi pelillisiä ohjaustapoja. Deinde Sp. z o.o:n haastateltavat ilmaisivat yleisesti suosivansa käytäntöjä, jotka on suunnattu aktivoimaan oppijoita. Samalla haastateltavat kritisoivat esimerkiksi luentojen ja esitelmien käyttöä opinto-ohjauksessa liian passivoivana.

Lisäksi haastateltavilta kysyttiin, mitä he pitivät merkittävimpinä haasteina opinto-ohjauksessa. Monet vastaajat mainitsivat, että oppijoiden haasteet oppilaitoksen ulkopuolella voivat hankaloittaa ohjausprosessia. Lisäksi haastateltavat toivat merkittävinä haasteina esiin oppijan alhaisen itsetunnon, motivaation puutteen sekä luottamuksen puutteen ohjausprosessia kohtaan. Ljudska univerza Celjen haastateltavat nostivat keskeisenä ongelmana esiin sen, miten oppijaa voidaan aktivoida osallistumaan itse ohjausprosessiin. Samoin Education in Progressin haastateltavat huomioivat, että haasteita voi esiintyä, kun oppijaa pyritään aktivoimaan itsereflektioon.

TEOREETTISTA TAUSTAA KOSKEVAT KYSYMYKSET

Haastattelujen aikana aikuisopettajilta ja -ohjaajilta kysyttiin heidän näkemyksiään neljästä keskeisestä Reaching the Starsin teoreettisen taustan osa-alueesta: oppijoiden ura- tai opintopolkuihin liittyvien esteiden tiedostamisesta, oppijoiden itsetunnon ja toimijuuden kokemuksen vahvistamisesta, oppijoiden motivoimisesta sekä oppijoiden tulevaisuuden

suunnitelmien laajentamisesta. Haastateltavilta kysyttiin erityisesti, olivatko he jo soveltaneet käytäntöjä, jotka olisivat liittyneet mainittuihin tavoitteisiin, ja jos kyllä, minkälaisia käytäntöjä he olivat hyödyntäneet.

Kysyttäessä, olivatko opettajat ja ohjaajat pyrkineet auttamaan oppijoita tiedostamaan esteitä omille ura- tai opintopoluilleen, monet haastateltavista kokivat, että kahdenkeskiset keskustelut olivat jo sellaisenaan toimineet tällaisena käytänteenä. Lisäksi osa Deinde Sp. z o.o: haastateltavista mainitsi hyödyntäneensä simuloituja tilanteita, kuten työhaastatteluja. Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet, että olisivat pyrkineet nimenomaan auttamaan oppijoita tiedostamaan omiin ura- tai opintopolkuihinsa liittyviä esteitä.

Kysyttäessä, olivatko opettajat ja ohjaajat hyödyntäneet käytäntöjä, joiden tarkoituksena on vahvistaa oppijoiden itsetuntoa tai toimijuuden kokemusta, sekä Deinde Sp. z o.o:n että Education In Progressin haastateltavat toivat esiin erilaisten pelien käytön. Celjen haastateltavat korostivat konkreettisten tavoitteiden asettamisen tärkeyttä oppijoiden rohkaisemisessa. Kaiken kaikkiaan vastaajat kokivat, että kahdenkeskiset keskustelut ja rohkaisu, esimerkiksi positiivisia adjektiiveja hyödyntäen, olivat tähän mennessä toimineet parhaiten oppijoiden itsetunnon vahvistamisessa.

Haastateltavilta kysyttiin myös, olivatko he hyödyntäneet mitään tiettyjä käytäntöjä pyrkiessään motivoimaan oppijoita. Monet Työväen Akatemiassa haastatelluista opettajista korostivat, että keskeisen tärkeää on saada oppija osallistumaan ohjausprosessiin. Joidenkin haastateltavien mukaan oppijoiden tulisi itsekin voida vaikuttaa siihen, miten ohjausprosessi toteutuu, vaikka tämä tuntuisikin alkuun haastavalta. Deinde Sp. z o.o:ssa ja Ljudska univerza Celjessä haastatellut opettajat ja ohjaajat korostivat hekin sitä, että oppijoiden tulisi voida itse asettaa omat tavoitteensa. Molempien organisaatioiden haastateltavat toivat esiin sen, että ulkoisen, lopputuloksiin keskittyvän motivoimisen lisäksi kahdenkeskiset keskustelut, rohkaisu ja palautteen antaminen ovat tärkeitä motivaation lähteitä. Lisäksi Education In Progressin haastateltavat korostivat, että oppilaitoksen ulkoisilla harrastuksilla on tärkeä rooli siinä, minkälaisista aihepiireistä oppijat kiinnostuvat.

Lopuksi aikuisopettajilta ja -ohjaajilta kysyttiin, olivatko he pyrkineet ohjauksessa laajentamaan oppijoidensa ajatuksia tulevaisuudesta tai synnyttämään uusia ajatuksia mahdollisista opinto- tai urapoluista. Vastauksissa ilmeni sekä yleisluontoisempia

lähestymistapoja ohjaukseen että yksittäisiä ohjausmetodeja. Toisaalta esimerkiksi Työväen Akatemian haastateltavat korostivat, että ohjauksessa tulisi ottaa huomioon oppijoiden kiinnostuksenkohteet ja arvot sen sijaan, että pyrittäisiin vain ohjaamaan oppijoita kohti jotain tiettyä päämäärää. Samoin Education In Progressin haastattelemat opettajat ja ohjaajat pitivät tärkeänä ohjaajan ja oppijan välistä dialogia ja avoimuutta sekä sitä, että oppijan annetaan puhua omasta, henkilökohtaisesti näkökulmastaan. Muut vastaajat toivat esiin konkreettisempia esimerkkejä hyvistä käytännöistä. Deinde Sp. z o.o:n aikuisopettajat ja -ohjaajat mainitsivat pohdintatehtävät ja käsitekarttojen luomisen sekä tärkeänä käytäntönä omien kokemusten jakamisen muiden oppijoiden kanssa. Ljduska univerza Celjen aikuisopettajat taas mainitsivat esimerkkeinä henkilökohtaisen opintosuunnitelman luomisen, ja Education In Progressin haastateltavat osallistumisen Erasmus+- ja muuhun vastaavaan toimintaan.

REACHING THE STARSIN PROJEKTITUOTOKSIIN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

Puolistrukturoitujen haastattelujen viimeisessä osassa aikuisopettajia ja -ohjaajia pyydettiin vastaamaan kysymyksiin, jotka koskivat projektissa suunnitteilla olevia tuotoksia. Suunnitellut tuotokset olivat: (1) apuvälineitä opinto-ohjaajille – hyvien ohjauskäytäntöjen käsikirja aikuiskoulutukseen, (2) apuvälineitä aikuisoppijoille – opinto-ohjauksessa hyödynnettävä korttipeli, ja (3) digitaalisia apuvälineitä – digitaalinen työkalu opinto-ohjauksen tueksi.

Ensimmäiseksi aikuisopettajilta ja -ohjaajilta kysyttiin, olivatko he jo käyttäneet käsikirjoja ohjauksessa, ja jos kyllä, mikä niissä oli ollut hyvää ja huonoa. Tavallisimmin haastateltavat vastasivat, että he eivät olleet käyttäneet käsikirjoja ohjauksessa. Deinde Sp. z o.o:n ja Ljudska univerza Celjen haastateltavista osa ei ollut käyttänyt käsikirjoja, Työväen Akatemian opettajista ja ohjaajista suurin osa ei ollut käyttänyt käsikirjoja, ja Education In Progressin haastateltavista kukaan ei vielä ollut käyttänyt niitä.

Niiden haastateltavien, jotka olivat jo käyttäneet käsikirjoja, vastauksissa oli jonkin verran eroavaisuutta. Opettajat ja ohjaajat sekä Ljduska univerza Celjestä että Työväen Akatemiasta nostivat esiin käsikirjojen hyvinä puolina esimerkit hyvistä käytännöistä, kuten lomakkeet ja kyselyt. Celjen haastateltavat mainitsivat hyvinä puolina myös riittävän

teoreettisen taustan sekä tiiviyden. Toisaalta osa Celjen haastateltavista koki, että käsikirjojen tulisi sisältää enemmän tietoa, ja piti tiedon vähäisyyttä aiempien käsikirjojen huonona puolena. Samoin osa Deinde Sp. z o.o:n haastateltavista piti käsikirjojen hyvänä puolena sitä, että niihin on mahdollista koota laajasti erilaista tietoa. Toisaalta Deinde Sp. z o.o:ssa haastatellut opettajat ja ohjaajat kritisoivat sisältöä, joka ei suoraan vastaa oppijoiden tarpeita tai joka on vanhentunutta.

Datan keräämiseksi korttipeliä varten aikuisopettajilta ja -ohjaajilta kysyttiin, mitä avaintaitoja he pitivät tärkeimpinä opiskelemaan pääsemisen tai työllistymisen kannalta. Haastateltavat kaikista organisaatioista nostivat esiin sosiaaliset taidot ja kommunikaatiotaidot tärkeinä avaintaitoina. Lisäksi Education In Progressin ja Työväen Akatemian haastateltavat korostivat oppijoiden organisointitaitojen merkitystä urapolun löytämisessä. Erityisesti In Progressin haastateltavat korostivat niin sanottujen pehmeiden taitojen merkitystä oppijoille. Deinde Sp. z o.o:n ja Ljudska univerza Celjen haastateltavat taas korostivat digitaitoja sekä oppijoiden yleistä motivaatiota uransa edistämiseen. Lopuksi useat haastateltavat nostivat esiin itsereflektiotaitojen merkityksen.

Aikuisopettajilta ja -ohjaajilta kysyttiin, kuinka pitkään he näkisivät korttipelin käytön kestävän yhdellä ohjauskerralla. Haastateltavat olivat lähes yksimielisiä siitä, että korttipelin ei tulisi kestää kovin pitkään, ja pitivät sopivana pituutena noin 10-15 minuuttia tai enintään 30 minuuttia. On tärkeää huomioida, että kaikki haastateltavat eivät vastanneet kysymykseen korttipelin kestosta, mikä viittasi siihen, että korttipelien käyttö ohjauksessa ei ollut ajatuksena tuttu kovinkaan monelle opettajalle tai ohjaajalle.

Haastateltavilta kysyttiin, pitivätkö he mahdollisena digitaalisten työkalujen käyttöä ohjauksessa, esimerkiksi ohjauskerran aikana, kertojen välillä tai ennen ohjauskertaa. Kaikista haastateltavista Education In Progressin opettajat ja ohjaajat olivat innokkaimpia digityökalujen suhteen. Suurin osa heistä ei ainoastaan pitänyt digityökalujen käyttöä ohjauksessa mahdollisena, vaan katsoi digityökalujen käytön muodostavan jo nyt merkittävän tai jopa välttämättömän osan heidän opinto-ohjauksestaan. Myös muiden organisaatioiden haastateltavat pitivät digityökalujen käyttöä mahdollisena. He eivät kuitenkaan olleet yksimielisiä siitä, tulisiko digityökaluja käyttää ohjauksen aikana, ohjauskertojen välillä vaiko ennen niitä. Työväen Akatemian haastateltavat nostivat esiin digitaalisten lomakkeiden tai kyselyiden käytön, esimerkiksi ohjaustarpeiden arviointia varten ennen varsinaista ohjauskertaa. Toisaalta osa haastateltavista suosi ajatusta digityökalujen käytöstä ohjauskertojen välillä tai niiden aikana.

Lopuksi aikuisopettajilta ja -ohjaajilta kysyttiin, kuinka usein he näkivät itsensä käyttämässä digityökaluja ohjauksessa. Education In Progressin haastateltavilla näytti jälleen olevan eniten kokemusta digityökaluista, ja kaikki heistä mainitsivatkin käyttävänsä digitaalisia keinoja jo nyt usein tai edistyneellä tasolla. Muiden organisaatioiden haastateltavat eivät olleet yhtä innostuneita digityökalujen käytön suhteen. Esimerkiksi Deinde Sp. z o.o:n opettajat ja ohjaajat suosivat lähes yksimielisesti kasvokkaista ohjausta suhteessa digitaalisiin keinoihin. Samoin Työväen Akatemian haastateltavat uskoivat, että he voisivat käyttää digityökaluja vain muutaman kerran lukuvuoden aikana.

LOPPUPÄÄTELMÄT

Aikuisopettajien ja -ohjaajien haastattelut kuvastivat kahta eroavaa asennetta opinto-ohjausta kohtaan. Osa opettajista ja ohjaajista piti ohjauksen päämääränä riittävän tiedon välittämistä oppijalle, jotta tämä voisi tehdä omat päätöksensä, kun taas toiset kokivat ohjauksen henkilökohtaisempana käytäntönä, jonka tarkoituksena on auttaa oppijaa pohtimaan omia tarpeitaan ja tavoitteitaan. Samalla opettajat ja ohjaajat kuitenkin suosivat lähes yksimielisesti ohjauksen toteuttamista kasvokkaisina, kahdenkeskisinä tapaamisina.

Kysyttäessä, olivatko opettajat ja ohjaajat hyödyntäneet metodeja, jotka vastasivat Reaching the Starsin teoreettista taustaa, suurin osa koki, että kahdenkeskiset keskustelut olivat täyttäneet tällaisten metodien tarkoituksen, esimerkiksi mahdollistamalla sen, että oppija saattoi tunnistaa omaan opiskelu- tai urapolkuunsa liittyviä esteitä, vahvistaa omaa itsetuntoaan ja toimijuuden kokemustaan sekä vahvistaa omaa motivaatiotaan. Lisäksi monet haastateltavista kokivat, että oppijan tulisi itse voida vaikuttaa siihen, miten opinto-ohjaus toteutuu, mikä korosti ennestään haastateltavien näkemystä kahdenkeskisen keskustelun tärkeydestä.

Ei ollutkaan yllättävää, että monet haastatelluista aikuisopettajista ja -ohjaajista olivat jossain määrin epäileväisiä uusien työkalujen ottamisesta mukaan opinto-ohjaukseen. Suurin osa haastateltavista ei esimerkiksi koskaan ollut käyttänyt käsikirjoja ohjauksessa, eikä ajatus korttipelien tai muiden pelillisten työkalujen käytöstä ollut tuttu suurimalle osalle. Haastateltavat eivät myöskään välittömästi kokeneet, että tällaisille käytännöille olisi suurta tarvetta. Vaikka osalle haastateltavista, erityisesti In Progressin opettajille ja

ohjaajille, digityökalujen käyttö oli jo tutumpaa, muut ilmaisivat selkeästi suosivansa perinteisiä, kasvokkaisia metodeja.

Kaiken kaikkiaan haastattelujen tulokset näyttivät kuvastavan haasteita, joita esiintyy, kun pyritään ottamaan käyttöön uusia käytäntöjä organisaatioissa, joissa on jo vakiintuneet toimintatavat ja metodit. Tulokset viittasivat siihen, että aikuisopettajat ja -ohjaajat eivät nähneet välttämätöntä tarvetta ottaa käyttöön suurta määrää uusia käytäntöjä. Samalla monet haastateltavista olivat sitä mieltä, että Reaching the Sarsin teoreettisen taustan päämääriä edistettiin jo tämänhetkisten, kahdenkeskistä keskustelua painottavien metodien avulla.

Toisaalta haastattelutulokset eivät viitanneet siihen, että aikuisopettajat ja -ohjaajat olisivat kriittisiä uusia käytäntöjä kohtaan, mikäli niillä olisi selkeä tarkoitus. Kun haastateltavia pyydettiin pohtimaan suunnitteilla olevia projektituotoksia, suurin osa heistä keksi mahdollisuuksia käsikirjojen, korttipelien ja digityökalujen käytölle. Aikuisopettajat ja -ohjaajat eivät myöskään ilmaisseet epäilevänsä projektin teoreettisen taustan tavoitteiden mielekkyyttä.

Reaching the Starsin päällimmäinen haaste tulisi olemaan se, miten voitaisiin kehittää opinto-ohjauksen metodeja, jotka vaikuttaisivat opettajien ja ohjaajien mielestä välittömästi käyttökelpoisilta niiden uutuudesta huolimatta. Uusien käytäntöjen tulisi olla sellaisia, jotka voitaisiin ottaa käyttöön nopeasti ja ilman ylimääräistä koulutusta tai opettelua.

KYSELYRAPORTTI: AIKUISOPETTAJAT JA -OHJAAJAT

Ensimmäisen projektituotoksen tutkimusvaiheen kolmannessa ja viimeisessä osassa projektiin osallistuvat organisaatiot toteuttivat verkkokyselyn aikuisopettajille ja -ohjaajille. Kyselyllä oli kaksi tavoitetta: (1) kerätä projektin kvantitatiivisten indikaattorien (yhteensä 40 vastausta) mukaista tietoa, jota voitaisiin vertailla aiemmin toteutettujen aikuisopettajien ja -ohjaajien haastattelujen tulosten kanssa, (2) kerätä tietoa, jonka avulla voitaisiin alkaa kehittää projektin toista ja kolmatta tuotosta. Tästä syystä kysely keskittyi aiempaa enemmän oppimisen avaintaitoihin.

Projektin neljä organisaatiota keräsivät yhteensä 41 vastausta, joista 11 tuli Education In Progressilta. Muut organisaatiot keräsivät 10 vastausta.

KYSELYTULOKSET

Kyselyn ensimmäisessä osassa aikuisopettajilta ja -ohjaajilta kysyttiin heidän näkemyksiään ohjauksen tavoitteista, ja kysymykset keskittyivät toivopohjaisen opinto-ohjauksen teoreettiseen taustaan. Aiemmissa haastatteluissa opettajien ja ohjaajien näkemykset olivat jakautuneet selkeästi niiden välille, jotka pitivät ohjauksen päällimmäisenä tavoitteena tiedon jakamista oppijalle, ja niiden, jotka kokivat ohjauksen tapana auttaa oppijaa pohtimaan sitä, mistä tämä on henkilökohtaisella tasolla kiinnostunut. Kun opettajilta ja ohjaajilta kysyttiin kyselyssä suoraan, kumpaan ryhmää he kokivat kuuluvansa, selvästi suurin osa (63%) koki, että heidän roolinsa oli keskustella oppijoiden ajatuksista henkilökohtaisella tasolla ja auttaa oppijaa itsereflektiossa. Sen sijaan vain vähän alle kolmannes (29%) koki, että heidän roolinaan oli enemmänkin tiedon välittäminen oppijalle, jotta tämä voisi tehdä omat päätöksensä.

Myös muista vastauksista kävi ilmi, että opettajat ja ohjaajat suosivat henkilökohtaisempaa ja pohdiskelevampaa lähestymistapaa ohjaukseen. Kun vastaajia pyydettiin valitsemaan, mihin päämääriin ohjauksessa tulisi pyrkiä, neljä viidestä (81%) vastasi, että ohjauksen tulisi pyrkiä laajentamaan oppijan ajatuksia tulevaisuudesta. 71% koki, että ohjauksen tulisi avustaa oppijaa ylittämään heidän opiskelu- tai urapolkuunsa liittyviä esteitä. Toisaalta

vastaajat eivät pitäneet kaikki toivopohjaisen opinto-ohjauksen tavoitteita yhtä tärkeinä. Vain noin puolet vastasi, että ohjauksessa tulisi pyrkiä motivoimaan oppijaa (49%), ja vain vähän yli kolmannes uskoi, että ohjauksessa tulisi pyrkiä vahvistamaan oppijan itsetuntoa ja toimijuuden kokemusta (37%).

Kyselyn toisessa osassa aikuisopettajilta ja -ohjaajilta kysyttiin, mitä metodeja he käyttivät säännöllisesti ohjauksessa. Aiemmissa haastatteluissa oli käynyt ilmi, että projektiin osallistuvissa organisaatioissa työskentelevät opettajat suosivat selvästi kahdenkeskisiä keskusteluja suhteessa muihin käytäntöihin. Tästä syystä opettajilta ja ohjaajilta kysyttiin, mitä käytäntöjä he hyödynsivät keskustelujen lisäksi. Kaiken kaikkiaan 70% kaikista vastaajista kertoi, että käytti muitakin metodeja kuin keskustelua. Tavallisimmin aikuisopettajat ja -ohjaajat käyttivät lomakkeita tai kyselyitä (34%). Yksi kymmenestä mainitsi luovansa henkilökohtaisia opintosuunnitelmia oppijoiden kanssa, ja samoin noin 10% kertoi käyttävänsä erilaisia visuaalisia työkaluja, kaavioita ja luetteloita.

> ”Kyselyitä, testejä, uraan liittyviä arvokarttoja, luonnetyyppiarviointeja”
>
> ”Lomakkeita, itsereflektiota, verkkokyselyitä”
>
> ”Visuaalista materiaalia, verkkosivustoja jne., kyselyitä”

Vastausten mukaan lämmittelytehtäviä käytettiin harvemmin. Yli 60% aikuisopettajista ja -ohjaajista joko ei käyttänyt lämmittelytehtäviä ohjauksessa, tai ei vastannut, kun niiden käytöstä kysyttiin. Lämmittelytehtäviä käyttäneet olivat tavallisimmin hyödyntäneet erilaisia ryhmätöitä (noin 10%) tai jäänmurtajia (noin 7%).

> ”Ryhmäkeskustelu, roolipelit, ryhmätyöt”
>
> ”Pelaamme peliä, jossa oppija pohtii, missä on kahden, viiden, 10 vuoden päästä”

Koska yksi suunnitelluista projektituotoksista oli aikuisoppijoille suunnattu korttipeli, opettajilta ja ohjaajilta kysyttiin, oliko heillä jo kokemusta korttipelien käytöstä ohjauksessa. Selkeä enemmistö (88%) kertoi, että ei ollutt käyttänyt korttipelejä. Kuten tämän pohjalta oli odotettavissa, kysyttäessä, oliko vastaajilla ajatuksia mahdollisista korttipeleistä, joita voitaisiin pelata ohjauskertojen aikana, yli kaksi kolmesta (66%) vastasi, että heillä ei ollut ajatuksia, tai ei vastannut kysymykseen. Ne, jotka esittelivät ideoita korttipeleistä, mainitsivat pelejä, joiden tarkoituksena olisi arvioida oppijan taitoja ja soveltuvuutta eri

urapoluille (12%), tai sitten pelejä, joiden tarkoituksena olisi auttaa oppijaa pohtimaan omia vahvuuksiaan tai henkilökohtaisia ominaisuuksiaan.

”Taitojen tunnistaminen, positiiviset ja negatiiviset piirteet”

”Avaintaidot päämäärien saavuttamiseksi”

Kyselyn viimeinen osa käsitteli aikuisopettajien ja -ohjaajien näkemyksiä koskien avaintaitoja. Tämän osan ensisijaisena tarkoituksena oli kerätä tietoa, jota voitaisiin sisällyttää toisena projektituotoksena kehitettävään korttipeliin.

Ensimmäiseksi aikuisopettajilta ja -ohjaajilta kysyttiin, mitä avaintaitoja he pitivät tärkeimpinä työllistymisen tai opiskelemaan pääsemisen kannalta (vaihtoehdot valittu Eurooppa-neuvoston suosituksen elinikäisen oppimisen avaintaidoista mukaisesti). Kaksi tavallisinta vastausta (molemmat noin 71%) olivat kielitaito ja vuorovaikutustaidot sekä kyky oppia uusia taitoja. Sen sijaan vähiten yleisimmät vastaukset olivat aktiivinen kansalaisuus (15%) ja yrittäjyystaidot (22%).

Toiseksi aikuisopettajilta ja -ohjaajilta kysyttiin tarkemmin, mitkä kognitiiviset- ja vuorovaikutustaidot olivat heidän mielestään tärkeimpiä menestyksekkään uran kannalta. Yleisin vastaus oli luova ajattelu (78%), ja toiseksi yleisimmät kyky ratkaista konflikteja sekä tunneäly (molemmat noin 60%). Sen sijaan selvästi harvinaisin vastaus suhteessa muihin oli kyky keskittyä asiakkaisiin (noin 20%).

LOPPUPÄÄTELMÄT

Kyselytuloksista kävi ilmi, että sen sijaan, että vastaajat olisivat pitäneet ohjauksen päällimmäisenä pyrkimyksenä tiedon jakamista oppijoille, he kokivat ohjauksen käytäntönä, joka mahdollistaa sen, että oppija voi pohtia omia päämääriään sekä laajentaa ajatuksiaan tulevaisuudesta. Nämä tulokset erosivat jossain määrin aiemmin toteutettujen haastattelujen tuloksista, joiden mukaan opettajat ja ohjaajat jakautuivat selkeämmin yhteen näistä kahdesta ryhmästä.

Tuloksista kävi ilmi, että ajatus korttipelien käytöstä ohjauksessa ei ollut vastaajille kovinkaan tuttu. Toisaalta suurin osa aikuisopettajista ja -ohjaajista käyttivät jo työkaluja, kuten kyselyitä ja lomakkeita, kahdenkeskisten keskustelujen rinnalla, eivätkä opettajat ja ohjaajat kyselytulosten perusteella tulisi vastustamaan uusien käytäntöjen sisällyttämistä ohjaukseen. Lisäksi tulokset näyttivät, että jos korttipeli suunniteltaisiin hyvin, sillä olisi mahdollisuus kehittää opinto-ohjausta projektiin osallistuvissa organisaatioissa täysin uudella tavalla.

Aikuisopettajien ja -ohjaajien näkemykset avaintaidoista olivat erittäin rohkaisevia Reaching the Starsin teoreettisen taustan kannalta. Kielitaidon lisäksi vastaajat pitivät tärkeimpinä oppimisen avaintaitoina vuorovaikutustaitoja sekä kykyä omaksua uusia taitoja, mikä kuvasti sitä, että ohjauksen tulisi antaa oppijoille mahdollisuus laajentaa ajatuksiaan tulevaisuudesta. Tätä päätelmää vahvisti ennestään se, että vastaajat kokivat selvästi, että luova ajattelu oli kyselyn viimeisessä kysymyksessä luetelluista kognitiivisista- ja vuorovaikutustaidoista tärkein.